

SFÂNTA TREIME, TEMEI AL MĂRTURIEI ȘI EXPERIENȚEI SPIRITUALE CREȘTINE

Pr. Lect. Dr. Gheorghe Petraru
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Iași

Criza de sens în general a lumii de astăzi, dublată, paradoxal, de o căutare spirituală care, de multe ori, datorită individualismului omului contemporan, nu se articulează la dogma întemeiată pe Revelația Dumnezeuului Treimic în istorie și la experiența eclezială, ne îndreptățește să facem câteva considerații pe tema mărturiei trinitare în viața creștinilor. Aceasta cu atât mai mult cu cât o anumită indiferență religioasă, secularizarea sau pluralismul religios în societatea contemporană fac ca unele categorii de oameni să nu se mai raporteze teoretic la Dumnezeu. Astfel, chiar unii dintre semenii noștri botezați în numele Sfintei Treimi, datorită unei apartenențe neangajante, doar formale la comuniunea eclezială, îl înțeleg pe Dumnezeu ca pe o forță absolută, impersonală și nu ca pe Treimea de Persoane divine, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt consubstanțiale, veșnice, egale în slavă și adorare.

Or, creștinul participant activ la rugăciunea comunitară, numind și invocând permanent pe cele trei Persoane treimice, știe că Dumnezeuul său este Treimea în numele căreia se adună la cultul public unde experiază întru celebrare liturgică prezența luminoasă și mărturisitoare a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. De fapt, atât în experiența rugăciunii publice, cât și a celei particulare „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, creștinul se deschide întru invocarea prezenței mântuitoare a Sfintei Treimi. Numind Treimea în limbajul său specific, creștinul se deschide de fapt spre iubirea infinită și veșnică a lui Dumnezeu Treime. De aceea, așa cum spune un proverb, „a vorbi înseamnă a iubi și a iubi înseamnă a vorbi”. A vorbi despre Treime înseamnă a iubi Treimea, căci „Dumnezeu este iubire” (*1In* 4,8) și din iubirea Treimei se naște atât discursul mărturisitor, cât și experiența

spirituală creștină ce au ca temei Revelația lui Dumnezeu în istorie, evenimentul peren al întâlnirii mântuitoare a lui Dumnezeu cu omul în orizontul existenței sale de pelerin spre Împărăția lui Dumnezeu.

1. Discursul teologic trinitar

Specificitatea discursului teologic creștin este de a fi un discurs trinitar, o elaborare pe temeiul Revelației ce culminează în Hristos, exprimată în cuvinte, simboluri, acte ce au ca temei Revelația divină. De aceea, doar Noul Testament constituie „Revelația Sfintei Treimi despre Sfânta Treime” cum arată teologul Justin Popovitch „taină mai mare decât toate celelalte taine ale creștinătății”¹.

Revelația Noului Testament, desăvârșind pe cea a Vechiului Testament, când Dumnezeu se dăruie pe sine omului în evenimentul întâlnirii cu Moise drept „Cel ce este” (*Ex* 3,14), în rugul aprins și auzirea glasului divin, ne arată nu numai că există un Dumnezeu în trei Persoane, ci și că aceste trei Persoane sunt o Dumnezeire unică. Etern distincte între ele prin proprietățile lor personale, aceste Persoane sunt întru totul identice, echivalente, egale și consubstanțiale după Dumnezeire, adică Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu și Sfântul Duh este Dumnezeu².

Mântuitorul Iisus Hristos îl descoperă pe Tatăl și promite pe Sfântul Duh. Numeroase texte noutestamentare ilustrează unicitatea relației Tată-Fiul între Iisus din Nazaret și Tatăl – Abba – numele indicând aparent superioritatea Tatălui (*Mt* 24,36; *Mc* 13,32), dar majoritatea afirmând unitatea de lucrare ce deschide spre unitatea ființială a Fiului cu Tatăl, existența lor din eternitate (*In* 1,1; 5,23; 17,21), ceea ce atrăgea furia conașionalilor evrei.

De asemenea, înainte de patima, moartea și Învierea Sa, Mântuitorul Hristos promite ucenicilor Săi pe Mângâietorul, Duhul Sfânt (*In* 15,26) într-un limbaj ce sugerează și confirmă identitatea și continuitatea dinamică în spațiul și timpul istoriei umane a mântuirii lui Dumnezeu.

¹ J. POPOVITCH, *Philosophie orthodoxe de la verité. Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe*, I, L'Age de l'homme, Paris 1992, 157-167.

² J. POPOVITCH, *Philosophie orthodoxe de la verité...*, 170.

Paracletul este cel ce purcede din eternitate din Tatăl, El ajută și confirmă, întărind și susținând pe ucenici, Biserica, întru același adevăr dumnezeiesc revelat de Hristos și conducând la tot adevărul (*In* 16,16)³.

Prin Duhul Sfânt, Dumnezeu este prezent și lucrător în lume în maniera în care Iisus Hristos era prezent în istoria Israelului, dar aceasta într-o manieră trinitară, „Dumnezeu cu noi”, în tot timpul Bisericii ce se va deschide la parusie spre revelarea plenară a Împărăției lui Dumnezeu.

Putem spune într-o ordine cronologică că enunțurile hristice reprezintă temeiul învățaturii trinitare a Bisericii ce se raportează în mărturia și celebrarea ei dintru început la Dumnezeu-Treime revelat deplin în timpul lucrării mesianice a lui Hristos, fie prin cuvintele Sale, fie prin actele de autocomunicare, de autorevelare de la Botez și Transfigurare.

Comunitatea creștină post-pascală și, mai precis, după Cincizecime celebrează și mărturisește prezența și lucrarea Dumnezeului întreit în mijlocul ei, iar teologia neotestamentară, a epistolelor Noului Testament, cumulată cu enunțurile evanghelice, reprezintă temeiul pe care, în contextul cultural și spiritual greco-latin, se va formula ulterior dogma trinitară. Astfel, dintru început, Biserica, Trup al lui Hristos, plină de Duhul Sfânt, într-o diversitate harismatică debordantă și rugătoare întru invocare Părintelui ceresc, conține „un fel de program genetic în care se află închis într-o unitate simplă, nu numai totalitatea conținutului credinței (care se va exprima progresiv în Simbolurile de credință), ci și ansamblul criteriilor și reperelor autenticității Sale (ordinea tradiției apostolice, Canonul Scripturilor), ca și cel al instanțelor de reglare (succesiune apostolică și episcopală) care vor permite comunităților creștine să rămână în fidelitate față de tradiția primită”⁴. Înainte de a fi o reflecție într-un orizont cultural mai larg, mărturisirea Treimei într-un context liturgico-pastoral de către comunitățile creștine prin rostirea, mai ales la Botez și în Liturghia euharistică, în mod corect a formulei de credință trinitare (καὶ ὁν τῆς πιστέως - regula fidei), cu numirea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh pe baza Sfintei Scripturi și a Tradiției,

³ W. KASPER, *Le Dieu des chrétiens*, Cerf, Paris 1985, 303.

⁴ B. SESBOÛÉ - J. WOLINSKI, „Le Dieu de Salut”, în *Histoire des dogmes*, ed. B. SESBOÛÉ, I, Desclée, Paris 1994, 19.

constituie cadrul structurării doctrinare și a experienței Dumnezeuului-Treimic într-o perspectivă soteriologică și îndumne-zeitoare⁵.

Modurile provenienței din eternitate a Fiului și Duhului din singurul principiu necauzat, Tatăl, prin naștere și purcedere, au fost, în general, interpretate de Părinții Bisericii, influențați de unele curente filosofice ale vremii, mai ales platonism și aristotelism, în sensul Revelației, pentru că la baza credinței evanghelice stă mărturisirea și adorarea lui Dumnezeu Tatăl, lui Dumnezeu Fiul și lui Dumnezeu Sfântul Duh, trei Persoane, Dumnezeirea unică invizibilă în slavă, cinste în esență și în domnie. Astfel, reflectă în acest sens Sfântul Grigorie de Nazianz:

Închipuiți-vă Treimea ca o perla care este aceeași pe toate părțile și care strălucește printr-o lumină unică. Dacă cineva rupe perla, toată frumusețea sa dispare. Tot așa ar fi dacă veți coborî pe Fiul pentru a arăta adorarea voastră pentru Tatăl: Tatăl n-ar primi adorarea voastră. Tatăl nu este slăvit prin omiterea adorării Fiului, adorarea Fiului constituie o adorare a Tatălui. Dacă veți coborî pe Duhul Sfânt, Fiul nu primește adorarea voastră. Căci deși Duhul Sfânt nu vine din Tatăl în același fel ca Fiul, El e totuși Tatăl Lui Însuși. Sau adorăm Treimea toată sau o disprețuim toată pentru a fi consecvenți⁶.

Pentru marele teolog al Bisericii, ce meditează în limitele rațiunii umane la misterul insondabil al Treimii, în temeiul Revelației scripturistice, gândirea la Divinitate se mișcă între numerele unu, doi și trei, un model geometric trinunghiular ce redă întregul, fiecare unghi situându-se în fața celorlalte două, regăsindu-se în ele, încheind astfel o structură unitară, întreagă. Astfel, Monada se îndreaptă către Diadă și se oprește la Triadă fiind una⁷, iar formulele consacrate *de la, prin și în* (ἐκ, διὰ, ἐν) redau dinamica intersubiectivității trinitare, comuniunea deplină a celor Trei Persoane în mișcarea eternă de naștere din Tatăl a Fiului și

⁵ J. PELIKAN, *The Christian Tradition. A History of the Development of Doctrine. I. The Emergence of the Catholic Tradition (100-600)*, Chicago and London 1971, 216.

⁶ SF. GRIGORIE TEOLOGUL, *Omilia 37,18*, PG 36, 304 AB.

⁷ J. KOVALEVSKY, *Initiation trinitaire*, Les Editions Friant, Paris 1982, 142.

de purcedere din Tatăl a Duhului⁸.

Nici nu am început să cuget la unitate și Treimea mă și scaldă în slava sa. Nici nu am început bine să cuget la Treime și Unitatea mă și cuprinde din nou. Când unul din cei Trei mi se înfățișează, îmi vine să cred că este totul, într-atât ochiul mi se umple și într-atât ceea ce este mai presus de ochi îmi scapă, căci în mintea mea, prea mărginită spre a pricepe măcar de unul singur, nu mai rămâne loc pentru ceea ce este mai presus. Când adun pe Cei Trei în aceeași cugetare, văd o singură flacără, fără a putea împărți sau analiza lumina unificată⁹.

Discursivitatea teologică se împletește așadar foarte strâns în actul rațional al sondării misterului divin cu experiența tainică a copleșirii de Absolutul dumnezeiesc suprapersonal și supraesențial.

Deși taina Sfintei Treimi a cunoscut în cursul disputelor cu ereziile primelor veacuri, modaliste, antitrinitare, ariană sau pnevmatomahă un proces de precizare terminologică necesar la care, prin reflecție teologică și experiența spirituală a iluminării Duhului prezent în Biserică (*Fap* 15,28), și-au adus contribuția marii teologi ai epocii patristice, Sfinții Atanasie cel Mare, Vasile cel Mare, Grigorie de Nyssa, Grigorie Teologul, Didim cel Orb, Augustin, totuși învățătura trinitară ortodoxă, influențată de distincțiile ulterioare dintre natura divină inaccesibilă rațiunii și simțirii umane și energiile divine necreate, a viziunii lui Dumnezeu în lumina taborică „este inseparabilă de experiența spirituală cea mai concretă a Bisericii”¹⁰. Această experiență a luminii dumnezeiești prin exercițiul ascetic al purificării de patimi, prin desăvârșirea în virtute cu ascultarea și împlinirea poruncilor lui Hristos și unirea mistică, îndumnezeitoare este, de fapt, calea regală a înțelegerii misterului trinitar ca viață în Dumnezeu, întru vederea suprasensibilă și supraineligibilă a slavei sale veșnice.

2. Experiența spirituală creștină

⁸ D. STANILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, București 1978, 300-301.

⁹ Sf. GRIGORIE TEOLOGUL, *Omilia 40,4. In Sanctum Baptisma*, PG 36, 417 B.

¹⁰ B. BOBRINSKOI, *Le mystère de la Trinité*, Cerf, Paris 1996, 317.

Viața creștină înseamnă deodată cunoaștere a lui Dumnezeu și, în același timp, experiența eclezială a comuniunii, a relației iubitoare și îndumnezeitoare pentru om cu Dumnezeu. Cunoașterea lui Dumnezeu prin dogmele Bisericii, învățătura mântuitoare a creștinismului în formularea lor în propoziții cu valoare de adevăr nu se limitează, în perspectiva credinței creștine, doar la dimensiunea unui limbaj religios formulat într-un timp oarecare al întâlnirii creștinismului cu alte contexte culturale decât cel al Revelației, ci ea presupune experiența trăită, vie, a lui Dumnezeu în comuniunea eclezială, într-un dialog eu-tu cu valoare existențială, o cutremurare sacră în fața misterului divin. De aceea, limbajul dogmatic poate și trebuie să pregătească experiența¹¹ creștină a iubirii de Dumnezeu, a comuniunii cu El, după cum experiența însăși pregătește formularea dogmatică așa cum s-a petrecut aceasta în Biserica primului mileniu. În experiența religioasă creștină, Dumnezeu nu este numai obiect al unei reflecții, al unui schematism raționalist, ci se oferă, se dăruiește pe Sine ca Subiectul absolut care este cu omul într-o relație de iubire, relație care implică din partea acestuia din urmă un salt spre abisul divin, întru încredere perfectă ce presupune chiar sacrificiul rațiunii, a exigenței de raționalitate și acceptarea mistică a suprarationalului, pe Dumnezeu cel ce interpelează subiectul copleșindu-l de darul prezenței sale mântuitoare. Experiența spirituală ca eveniment personal și eclezial al interpelării divine și al aprofundării comuniunii cu Dumnezeu care ne invită la comuniunea cu Sine are pentru Ortodoxie și pentru creștinism, în general, valoare gnoseologică, cognitivă și ea se manifestă în rugăciunea liturgică, în împărtășirea harului în Sfintele Taine care sunt întâlniri personale și ecleziale în Duhul Sfânt cu Hristos, cu Dumnezeul cel în Treime adorat.

Experiența creștină are o valoare mistagogică¹², ea introduce în taina lui Dumnezeu. Problema care se pune este aceea a posibilității universalizării unei astfel de experiențe și a valorii ei pentru toți.

¹¹ J. LADRIÈRE, *L'articulation du sens. II. Les langages de la foi*, Cerf, Paris 1984, 81.

¹² H. WALDENFELS, *Manuel de théologie fondamentale*, Cerf, Paris 1990, 211.

Experiența este ceva personal. Experiența Sfântului Pavel pe calea Damascului este ceva personal, experiența extatică a sfinților este personală. Însă ea se articulează în memoria și experiența eclezială care este, de fapt, o rodire diversă a darurilor unuia și aceluiași Duh al lui Dumnezeu (*1Cor* 12). Experiența religioasă a Dumnezeului Treimic are valoare universală pentru că logic și ontologic există un singur Dumnezeu (*Ex* 20,2-3; *In* 17,3), așa cum există o unică credință mântuitoare prin care omul se deschide iubirii divine, ca act personal și eclezial și un spațiu sacru al experienței, Biserica, aria lucrării Harului îndumnezeitor (*Ef* 4,4-6). Și, așa cum spunea P. Florenski, dacă Adevărul există, atunci calea singură spre adevăr este experiența, „experiența religioasă vie ca singurul mijloc legitim de cunoaștere a dogmelor”¹³.

Experiența spirituală este o experiență structurată teologic, eclezial, sacramental, liturgic și canonic, fiind, de fapt, conștientizarea unei relații gândite, simțite și voite cu Dumnezeu¹⁴ ca Persoană ce invită la iubire și oferă iubirea Sa tainică, infinită.

După cum în relația dialogală fiecare percepe prezența celuilalt, îl vede și îl aude, tot așa, în experiența spirituală creștină, subiectul interpelat de Dumnezeu îl vede și îl aude pe acesta. Textele Revelației sunt elocvente în această privință. Vechiul Testament ne oferă într-o proporție mai mare modelul auditiv al ascultării de Dumnezeu, al „auzirii” lui Dumnezeu cel Unul de către profetul chemat să transmită comunității porunca divină (*Ier* 1,2; *Sof* 1,1; *IRg* 17,2), dar și acela al viziunii, un model iconic de cunoaștere a lui Dumnezeu a cărui poruncă se adresează întregii comunități a lui Israel (*Is* 1,1; *Ez* 1,1).

În Noul Testament, Iisus Hristos, Logosul etern al Tatălui, ce ipostaziază firea umană spre a o readuce mântuită în ordinea „harului și a adevărului” (*In* 1,17), este „strălucirea slavei și chipul ființei” lui Dumnezeu (*Evr* 1,3; *Col* 1,15). În Hristos, sub chipul smerit al omului (*Fil* 2,6), așa cum el declară, avem „vederea” lui Dumnezeu, cunoașterea

¹³ P. FLORENSKI, *Stâlpul și temelia adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori*, Polirom, Iași 1999.

¹⁴ J. MOURoux, *L'expérience chrétienne. Introduction à une théologie*, Aubier, Paris 1952, 25-26.

Părintelui ceresc: „Cel ce m-a văzut pe mine a văzut pe Tatăl” (*In* 14,9). Creștinismul stă pe adevărul lui Dumnezeu ce se descoperă și îi încredințează despre aceasta pe toți cei ce-L primesc cu credință și iubire, un adevăr specific al întâlnirii Persoanei divine, al adorării lui Dumnezeu ca Prezență suprapersonală, ca Lumină și Bucurie, mediat sacramental de Biserică ce se raportează mereu la „început” și face prezent acest „început”, de fapt, Eternitatea divină ce atrage permanent din timpul istoriei umane pe cei ce vor să-l vadă pe Dumnezeu,

Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții - și Viața S-a arătat și am văzut-O și mărturisim și vă vestim Viața de veci, care era la Tatăl și S-a arătat nouă – Ce am văzut și am auzit, vă vestim și vouă ca și voi să aveți împărtășire cu noi. Iar împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos (*IIn* 1,1-3).

Mărturia creștină presupune, astfel, vederea lui Dumnezeu, o vedere spirituală și sacramentală în Biserica lui Hristos prin Duhul Sfânt, o viziune a slavei lui Dumnezeu, o primă înțelegere a acesteia oferindu-ne chiar relatarea biblică despre primul martir: „Iar Ștefan, fiind plin de Duh Sfânt și privind la cer, a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu” (*Fap* 7,55).

„Vederea” și „auzirea”¹⁵ lui Dumnezeu trebuie să cumuleze întotdeauna cunoaștere și experiență, raționalitate și iubire, teologie și spiritualitate cu conștiința perenă a incapacității umane de a cuprinde vreodată abisul dumnezeiesc, dar cu încrederea că Dumnezeu se face cunoscut prin har, în energiile divine necreate, celor ce se lasă călăuziți și pătrunși de taina Sa. Sfântul Simeon Noul Teolog dă mărturie despre realitatea cunoașterii și a experienței creștine astfel:

Tu ai binevoit să-mi împărtășești adâncurile Tale și bucuria Ta, să văd slava neasemuită a feței Tale și să mă bucur din belșug de lumina Ta cea neapropiată, să gust bucuria și desfătarea unei nespuse fericiri, împărtășindu-mi, Stăpâne, nespusa Ta frumusețe. În desfătărilor acestei

¹⁵ H. FRIES, *Fundamentaltheologie*, Styria, Graz-Wien-Köln 1985, 75.

lumini nespuse fremătam, mă bucuram de Tine, care m-ai creat și m-ai format, simțind în mod neînțeles frumusețea feței Tale¹⁶.

Experiența creștină se articulează, așadar, la Revelația Dumnezeuului Treimic, cuprinsă în Sfânta Scriptură și actualizată în Tradiția Bisericii ca viață în Hristos prin Duhul Sfânt ce culminează în sfințenia celor aleși, sfinții, iar creștinii dintotdeauna conștienți de limita cunoașterii și a iubirii lor se deschid cu credință și speranță oceanului iubirii divine cu rugăciune puternică spre milostivirea divină: Miluiește-mă Doamne (*Mt* 15,22; *Mc* 7,25).

Experiența religioasă reprezintă, de fapt, trăirea credinței cu o intensitate ce anulează subiectul cunoscător pentru a lăsa obiectul credinței, de fapt, Persoana absolută divină în care se crede, să devină centrul propriei Persoane așa cum spunea Sfântul Apostol Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (*Gal* 20).

De aceea, dogma, deși formulare teoretică a actelor mântuitoare divine în istoria oamenilor, exprimă, pentru Ortodoxie, mai întâi, experiența Bisericii, nu o experiență personală a credinței prin convertire, ca în pietism, ci o experiență în Biserică prin participare la cultul divin, prin practica ascezei și a rugăciunii, prin împărtășirea de harul Sfintelor Taine, prin viața de sfințenie personală ca dar divin prin ascultarea de poruncile lui Dumnezeu într-o iubire filială.

Experiența religioasă creștină este una eclezială, pentru că Biserica, „Stâlp și temelie a adevărului” (*1Tim* 3,15), este spațiul comuniunii cu Dumnezeu, al vieții înnoite, restaurate în Duhul lui Hristos. În Biserică, creștinul „vede” lumina Treimii și „aude” glasul lui Hristos urcând ascetic pe muntele duhovnicesc, Sinaiul interior, spre cunoștința Sfintei Treimi într-o așteptarea pogorării slavei divine. Experiența spirituală este o Liturghie personală a omului pregătit mental și cu inima încălzită de

¹⁶ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, *Imne*, 49, 22-29, citat de B. KRIVOCHINE, *În lumina lui Hristos. Sfântul Simeon Noul Teolog. Viața, Spiritualitatea, Învățătura*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1997, 252. Cf. D. STANILOAE, *Sfântul Simeon Noul Teolog, Imnele iubirii dumnezeiești*, Craiova 1991, 641.

har spre a aduce în templul interior jertfa rugăciunii curate: „Templul inteligibil este mintea curată având acum în ea însăși înțelepciunea lui Dumnezeu cea în multe chipuri; Templul lui Dumnezeu este cel ce vede sfințita Unicitate și altarul lui Dumnezeu e contemplarea Sfintei Treimi”¹⁷.

Biserica cunoaște în elaborarea practicilor spirituale accente mai spiritualiste, inspirate de dualismul platonice spirit-materie, suflet-trup, dar și de dimensiunea sacramentală a vieții spirituale. Prima direcție poate fi exemplificată cu un text macarian care arată că

toată iconomia arătată a Bisericii lui Dumnezeu are loc pentru ființa vie și înțelegătoare a sufletului rațional făcut după chipul lui Dumnezeu care este Biserica vie și adevărată a lui Dumnezeu... Căci Biserică a lui Hristos și Templu al lui Dumnezeu și jertfelnic adevărat și jertfă vie este omul lui Dumnezeu¹⁸.

Însă omul este un întreg alcătuit din trup și suflet, iar mântuirea ca viață veșnică prin învierea spirituală a sufletului în harul Sfințelor Taine și învierea trupului la Parusie este un dar divin, iar reflecția teologică ulterioară a integrat omul întreg experienței duhovnicești îndumnezeitoare. În acest sens, demn de remarcat este teologul bizantin N. Cabasila care „a unit Euharistia interioară care este invocarea neîntreruptă a preasfântului Nume al lui Iisus cu împărtășirea deasă de Pâinea cea cerească care este rădăcina sacramentală a prezenței lui Hristos în inima credinciosului... prezență reală a lui Hristos atât prin invocarea numelui cât și prin Cuminecătură”¹⁹.

Viața creștină ca mărturisire a Dumnezeului Treimii înseamnă, a însemnat și trebuie să însemne pentru creștini o înțelegere a propriei existențe spirituale în planul lui Dumnezeu revelat în istorie, a Dumnezeului-Iubire care ne-a mântuit prin Jertfa Fiului Său Iisus Hristos

¹⁷ K. CH. FELMY, *Dogmatica experienței ecleziale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, Editura Deisis, Sibiu 1999, 49.

¹⁸ EVAGRIE PONTICUL, *Capetele gnostice*, 5, 94, citat de A. GOLITZIN, *Mistagogia experienței lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Deisis Sibiu, 1998, 59.

¹⁹ A. GOLITZIN, *Mistagogia experienței lui Dumnezeu în Ortodoxie*, 59.

și o experiență a iubirii de Dumnezeu prin Duhul Sfânt exprimată în comuniunea eclezială.

În contextul actual, creștinii sunt chemați spre a-și contura identitatea lor religios-spirituală, la cunoașterea mărturisitoare, adică la proclamarea credinței trinitare, a lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, ce începe cu Botezul, ușa de intrare în Biserica lui Hristos, cu numele Căruia se numesc (*Fap* 11,26) și se continuă toată viața prin participarea la viața liturgico-sacramentală ce culminează cu unirea cu Hristos în Euharistie, experiența spirituală în rugăciune și iubire de Dumnezeu și de oameni.

Contextul pluralist ideologic și religios în care revenirea religiosului este mai curând o propunere neognostică și neopăgână sau indiferentismul religios și secularizarea pretind din partea Bisericii și a creștinilor o luare de poziție în plan teologic și spiritual prin care să se diferențieze credința cea dreaptă mântuitoare a creștinismului de toate falsele experiențe spirituale, de apostazia de la Hristos și acceptarea altor universuri religioase, necreștine, de individualismul omului contemporan ce nu se mai raportează într-o tradiție vie la experiența întemeietoare ce se actualizează într-o dinamică a integrării ecleziale spre Împărăția lui Dumnezeu din generație în generație.

Credința trinitară ca fidelitate și încredere într-o iubire față de Dumnezeu este un temelie solid pentru angajarea creștină într-un praxis social, în respectarea valorii omului, a unor relații comunitare corecte, drepte din care să se excludă marginalizarea, decalajele nejustificate între categorii sociale, un echilibru acceptat liber prin care oamenii să poată înțelege că, de fapt, lumea, existența lor este un dat, un dar ce vine de dincolo de ei, din transcendent, de la Dumnezeu Treimii, în limbajul teologiei creștine, a învățaturii Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos.

Biserica și viața creștină în orice context constituie o autentică „grilă interpretativă” a adevărului Evangheliei, a adevărului și vieții veșnice, daruri ale lui Dumnezeu.

Résumé

Le texte présente d'une manière théologique la foi trinitaire de L'Eglise qui toujours doit être un témoignage vivant, avec la conscience d'une relation dans l'amour avec les Personnes de la Sainte Trinité: Père, Fils et Saint Esprit. L'expérience chrétienne comme communion avec Dieu partagée dans les Sacrements, la prière, la Liturgie et l'action dans la société est le critère de la vérité de l'Evangile, du Dieu partout et toujours.